

Я — СЁМЫ, або Дзядуля ў «дэкрэце»

Так ужо склалася жыццё, што мне давалося пайсці ў дэкрэтны водпуск (па доглядзе дзіцяці да дасягнення ім трохгадовага ўзросту). Такі варыянт афіцыйна прадугледжаны беларускім заканадаўствам: замест маці даглядаць немаўля можа бацька, бабуля ці дзядуля. (За гэту работу дзяржава яшчэ і грошы плаціць.) У нашай сям’і агульным галасаваннем адказную пасаду матулі-выхавальніцы даверылі мне, ды ў рэшце рэшт ні ў кога іншага такой магчымасці і не было.

— «Абавязкі мамы» я пачаў выконваць з 1 студзеня 2019 года. На той момант у Беларусі ў «дэкрэце» знаходзілася больш за тысячу бабуль і толькі шэсць дзядуляў. Такім чынам, я стаў у краіне сёмым, а на Ганцаўшчыне — і ўвогуле першым. Многія знаёмыя, даведаўшыся пра маё рашэнне, жартаўліва цікавіліся: ты, маўляў, на якім месяцы цяжарнасці?

Аднак, шчыра прызнаюся, мне тады было не да жартаў. Узваліць на сябе такую адказнасць у шасцідзесяці-трохгадовым узросце — гэта сапраўды няпросты крок. І я доўга вагаўся, пакуль на яго вырашыўся. Сёння ж заяўляю катэгарычна: ніколі не шкадую пра гэты свой учынак, бо даглядаць, выхоўваць маленькага чалавечка — задача хоць і няпростая, але пачэсная і вельмі прыемная. Гэта ж на тваіх вачах, пры тваім самым непасрэдным удзеле немаўля пачынае пазнаваць свет, становіцца «на крыло», асэнсоўваць паняцці добра і зла, зацвярджаць сябе ў навакольным грамадстве. Ты разумееш, што менавіта ад цябе ў многім залежыць, якім ён стане чалавечкам.

Але ўсё па парадку. Сашку на пачатку нашых з ім цесных стасункаў споўнілася 1 год 9 месяцаў 12 дзён. Ён ужо ўпэўнена хадзіў па хаце, любіў гуляць з машынкамі, праўда, мала што гаварыў: «дай», «хачу», «мама»... А тут раптам дзед з вусамі! Вось з вусоў ён і пачаў — чапляўся за іх сваімі моцнымі пальчыкамі і тузаў туды-сюды, радасна смеючыся. Адным словам, новая

забава з’явілася ў малага. Потым сур’ёзна паглядзеў на мяне і вымавіў: «Дзед!»

Выхаваўчы працэс пачаўся. З усіх бакоў ад сямейнікаў пасыпаліся парады. Хтосьці раіў адразу ўзяць малага ў яжовыя рукавіцы, і дачка па-жартавала: «дзедзюшчына», маўляў, пачынаецца; жонка катэгарычна заявіла: караць дзіця нельга ні ў якім разе, крычаць на яго — таксама не. А ўнучак уважліва вывучаў новага выхавальніка — прыкідваў, напэўна, як гэтага старога чалавечка самому ўзяць «у абарот». Я, у сваю чаргу, насцярожана назіраў за сваім падапечным — чаго чакаць ад хлопчыка?

Не, не скажу, што займацца з унукамі — справа для мяне ўвогуле незнаёмая. Сашка ўжо шосты ў нашай сям’і. У старэйшай дачкі Алены растуць трое — унук Алёшка і ўнучкі Аня і Марыяна, ды і ў малодшай Юлі Сашка стаў трэцім пасля Уладзіка і Ромкі. Але адна рэч сустракацца з унукамі перыядычна, па святочных днях, а тут жа зусім іншае — кожны дзень. Дваццаць чатыры гадзіны ў суткі. І накарміць, і напаіць, і пагуляць, і спаць палажыць, і прабачыць, на гаршчок пасадзіць. На выхадныя, праўда, дачка яго забрала да сябе ў Брэст — давала дзеду адпачынак. Аднак я хутка прывык да сваіх абавязкаў, і не надта ўжо і патрэбен быў мне той адпачынак.

Хутка прывык да мяне і Сашка. Ён ледзь не з першага дня ўцяміў, што новая нянька не такая ўжо і строгая, і пачаў літаральна вярнуць з мяне віць. А я і сапраўды на

практыцы прымяняў англійскі метады выхавання — дазваляў малому рабіць усё, што ён хоча. Карміў, гуляць вадзіў, спаць укладваў не па прымуце, а тады, калі той прасіў, мультыкі дазваляў глядзець, пакуль яму не надакучвала. Карацей кажучы, дзейнічаў па прынцыпе: чым менш забарон — тым менш спакус. І, дарэчы, хутка заўважыў, як зваротная рэакцыя наступіла, эфект бумеранга, так бы мовіць: ты на дзіця не крычыш — і яно на цябе не крычыць, ты з ім па-добраму — і дзіця з табою па-добраму.

Былі, вядома, у маім метады выхавання і забароны. Не без гэтага. Але іх было мала, і яны датычыліся толькі бяспекі. Таму ўнук да іх прыслухоўваўся і заўсёды выконваў. Напрыклад, калі Сашка лез да электрычных прыбораў ці імкнуўся забрацца на падаконнік, я казаў, што так рабіць нельга, бо гэта небяспечна. І ён разумее — праз нейкі час сам паказваў на акно ці на мікрахвалёўку і казаў: «Небяспечна».

Бабуля, паназіраўшы за «агліцкімі» метадамі дзедзю, паспрабавала ўмяшацца: распуста, маўляў. Я ў адказ толькі плячыма паціснуў: не падабаецца — давай сама. Але яна ў нас усё жыццё на кіруючых пасадах працавала, таму прывыкла да каманднага стылю. І адразу ж пацярпела фіяска. Унук бабуліны каманды проста ігнараваў. Калі ж ён не паслухаўся ўказанняў раз, другі, трэці, яна махнула рукой на «агліцкія» метады і перайшла да нашых — шлёпнула малага па мяккім месцы. Той у даўгу не застаўся і... адказаў бабулі тым жа.

Я ж працягваў дзейнічаць сваім спосабам. І, між іншым, мой падапечны паслухмяна выконваў усё мае просьбы і ні разу не забаставаў.

Сашка аказаўся здольным і кемлівым хлопчыкам. Імгненна схопіваў усё новае, любіў маляваць і чытаць кніжкі, імкліва павялічываў слоўніковы запас, пачаў гаварыць цэлымі фразамі. Нагуляўшыся з раныцы з машынкамі, ён прасіў: «Давай, дзед, будзем займацца». Гэта значыць, што трэба даставаць азбуку і вучыць літары. Першую мы з ім вывучылі літару А, потым маміну літару М, дзедзю Д, бабуліну Б... Праз 15—20 хвілін вучыць літары яму надакучвала, і мы пераходзілі да знаёмства з лічбамі. Першыя пяць — колькі пальчыкаў на адной руцэ — ён запомніў ужо на першым занятку. Да дзесяці вучыліся лічыць крыху больш, але і з гэтай задачай хутка справіліся. На ўроках малявання спачатку вучылі колеры. Гэта справа Сашку вельмі падабалася, і ўжо праз два-тры дні ён беспамылкова называў мне любы колер. Я нарадавацца не мог поспехам малага.

Вядома ж, я разумееў, што перагружаць дзіця вучобай нельга, гэта магло адбіць усякае жаданне вучыцца, таму больш часу мы праводзілі ў гульнях. Асабліва ўнук падабалася падарожжы па горадзе (наш дэкрэтны водпуск праходзіў у асноўным у Кобрыне). Традыцыйна амаль штодня, калі дазваляла надвор’е, мы хадзілі з ім да чыгункі і назіралі, як міма праходзілі цягнікі. Сашка хутка навучыўся адрозніваць пасажырскія ад грузавых, лічыць, колькі ў саставе вагонаў, вызначаць, куды цягнік едзе — на Брэст ці на Гомель. Потым ішлі з ім да аўтамагістралі Брэст — Мінск, якая праходзіць праз Кобрын, і вучыліся запамінаць маркі машын: пажарная, міліцыя, пікап, кран, лесавоз... Яшчэ адным аб’ектам, дзе ўнук падабалася гуляць, стаў сквер воінскай славы, закладзены ў гонар

Кобрынскіх верталётчыкаў, якія загінулі ў Афганістане. Там на пастаменце стайць сапраўдны ваенны верталёт — ён цягнуў хлопчыка да сябе, бы магніт. Пасля знаёмства з гэтым помнікам нашы штодзённыя падарожжы пачыналіся ўжо не з чыгункі, а менавіта з верталёта. Я раскажыў Сашку пра вінтакрылу баявую машыну, пра людзей, якія на ёй ваявалі і гінулі ў далёкай горнай краіне. Малы ўважліва слухаў. Гэта таксама былі ўрокі. Урокі ваенна-патрыятычнага выхавання.

Увогуле вучоба і гульня ў нас заўсёды перапляталіся: на вучэбных занятках мы гулялі ў вучня і настаўніка, спаборнічалі, хто хутчэй запомніць тую ці іншую літару, слова, лічбу, а ў кожнай гульні я стараўся знаходзіць і навучальны аспект.

...Імкліва ідуць дні, тыдні, месяцы. Сашка размаўляе са мною па-даросламу, часам задае такія пытанні, на якія не адразу і адказ знаходжу: «Дзед, а як дождж ідзе? У яго ж ножаў няма...»; «Адкуль сонца бярэцца?»; «Навошта табе вусы?» Тлумачу, хоць па рэакцыі ўнучка адчуваю, што не заўсёды мае тлумачэнні яго задавальняюць. Ну што ж, падрасце — зразумее. На ўсё патрэбен час. А сам сабе думаю: а сапраўды, навошта мне тыя

вусы? Ды і дождж як без ножа ідзе, не ведаю...

На зіму мы паехалі з унукам у Брэст. Там — новыя ўражання. Сашку спадабалася гуляць у Скверы міру на Партызанскім праспекце, дзе акцыянернае таварыства «Савушкін прадукт» абсталевала дзіцячы гарадок. Тут і горкі, і альтанкі, і пясочніца... Сашка адразу палез на самую высокую горку — я нават спалохаўся: раптам зваліцца ўніз. Не, карапуз моцна трымаўся за борцікі і ўпэўнена пераадольваў перашкоды. А мне падумалася: а малайцы «савушкіны» — такую цудоўную справу зрабілі для мясцовай дзятвы!

Днямі Сашку споўнілася тры гады. Такім чынам, мой дэкрэтны водпуск скончыўся. Заўтра — на работу. І радасна, і сумна адначасова. Радасна — таму што не дарэмна правёў гэты час, нешта даў маленькаму чалавечку. А сумна — развітвацца. Не назаўсёды, вядома ж, мы будзем і надалей сустракацца з унукам, праўда, ужо не так часта. Спадзяюся, ён будзе мяне чакаць.

...Учора патэлефанавала дачка. Расказала, што Сашка, прагнуўшыся ранаідай, адразу пацікавіўся: «А дзе мой дзед?» У мяне ад гэтых слоў сэрца зашчымеда.

Вячаслаў БУРДЫКА.

Мамін дзённік

ДЗІЦЯ — АДКАЗНАСЦЬ БАЦЬКОЎ

«Якія раней дэкрэты былі?» — заўважае бабуля, каля якой Цёмік гойсае туды-сюды на самакаце. «Я свайго ў годзік пакінуў у хаце, пахаваю нажы, яшчэ што небяспечнае прыбярэ, дзверы зачыню, а сама на работу іду», — працягвае яна. Бабулі дзевяноста, і ёй, відаць, цяжка ўявіць, што маладыя маці робяць у хаце з дзецьмі цэлых тры гады. А мне нават падумаць страшна, што было б, каб я пакінула свайго няхай ужо і двухгадовага сыночка аднаго ў чатырох сценах...

Пакуль я ранаідай прыводжу сябе ў парадок, Арцёмка падцягне да акна крэсла, падлезе пад занавеску і выглядае, што ж там на двары робіцца. У пошуках цукерак ці іншых прысмакаў аблазіць на кухні ўсе шафкі, паступіцца на табурэт і, нарэшце, усядзецца на сталае (а як потым будзе злазіць — справа другарадна). Першым ляціць выключачы чайнік, калі той свічша, і без праблем уключыць святло, калі цёмна. Адным словам, толькі з пункту гледжання бяспекі пакінуць малага аднаго ў хаце рызыкаўна.

Нават уявіць складана, як бы ён сам вылез са свайго ложка, адзеўся, памыўся, паснедаў. І гэта пры ўсім тым, што, нягледзячы на свае два гадкі, хлопчык у мяне дастаткова

самастойны. Адзязвацца ён, як і многія дзеці, не любіць, але зубной шчоткай карыстаецца па прызначэнні. І лыжку трымаць умее (ужо нават суп есць сам). Толькі ці паеў бы «правільнай» ежы, калі б застаўся адзін?! Хутчэй знайшоў бы якога пячэння ці ў лепшым выпадку запоўніў бы свой страўнік хлебам ці булкай. Ды і гуляць адзін мой Арцёмка не прывык. Гэта калісьці мне, малай, маці накідае ў ложкац цацак і пойдзе займацца хатнімі справамі — праз некаторы час прыйдзе, а я ўжо сплю. У нас жа, пакуль казку не пачытаеш, Цёмік не засне. І калі прагнецца, трэба, каб нехта быў побач, а то слёз не пазбегнуць.

Адным словам, недарэмна «дэкрэт» прыдумалі. Вядома, ёсць розныя сітуацыі, калі бацькі вымушаны працаваць, а дзіцём займаюцца бабулі ды дзядулі. Маё ж уласнае меркаванне: дзеці — адказнасць выключна бацькоў. Раз яны прынялі рашэнне завесці дзіця, а не коціца, то павінны яго не толькі забяспечваць усім матэрыяльным, а і проста быць побач. Якія б добрыя ні былі бабулі-дзядулі ды іншыя сваякі, больш, чым мама і тата, дзецям ніхто не патрэбен.

Так склалася, што, пакуль я ў дэкрэтным, мы пераехалі да маіх бацькоў. Яны, вядома,

займаюцца з Цёмікам. Ды што хаваць, я без іх як без рук! Каб была адна (муж тыднямі ў камандзіроўках), то нічога не паспявала б. Асабліва цяпер, калі Цёмік не паспее працнуцца, як адразу бяжыць да дзвярэй, абуваецца, нацягвае кепку і кажа: «Пака!» Так бы і гулялі цэлымі днямі, з перапынкамі хіба што толькі на дзённы сон. А так пакуль дзед з Цёмікам на вуліцы, я і ў хаце прыбярэ, і градку якую апалу, папрасую бялізну. З ядой вырочае маці.

За два гады малы вельмі прывык да бабулі і дзядулі. Калі зімой з’езджалі ў невялікі адпачынак, то, вяртаючыся дамоў, ужо з машыны Цёмік задаволена крычаў: «Дзед!» Не паспее адкрыць вочы — бяжыць да іх у пакой, каб бабуля ўключыла мультыкі. Але ўсе патрэбны яму да пары. Як толькі з рэйса вяртаецца бацька, на любыя спробы бабы і дзедзю пагуляць з ім Арцём кажа кароткае «не лезь!» Яны не крыўдуць, бо разумееюць, што маці і бацьку дзіцяці ніхто ніколі не зможа замяніць.

У гэтым плане я вельмі шкадую малых, маці якіх ахвяраюць дэкрэтным адпачынкам і выходзяць на работу ці займаюцца ўласнымі справамі. Ды не той узрост у бабуль ды

дзядуляў (у прыватнасці, у Цёмавых), каб бегаць за малым, які, што метэор, ганяе на самакаце ды на сваіх дваіх, і сачыць, каб не ўпаў, калі ён, нібы той папрыгончык, скача на батуче. Яны самі прызначаюцца, што сваіх дзяцей гадаваць было лягчэй. З унукам жа — двайная адказнасць. Калі, не дай бог, з малым здарыцца непрыемнасць, безумоўна, яны будуць вінаватыя.

У нас, бацькоў, адказнасць не меншая. За гэтыя тры гады мы павінны вырасіць больш-менш самастойнага чалавечка. Каб у дзіцячым садку лыжку над ім ніхто не трымаў, памперсы (а бывае і такое!) ніхто не мяняў, каб малое магло само адзецца і раздзецца, больш-менш умела выказаць свае жаданні. І калі, замест таго каб пачытаць з дзіцём кнігу альбо размаляваць (няхай абыяк!) якую карцінку, маладая матуля пры лубой магчымасці совае яму ў рукі гаджэт, а сама ў лепшым выпадку займаецца сваімі справамі альбо завісае ў іншым смартфонне, то наўрад ці ў яе падрасце больш-менш самастойны чалавечка. Вось тады сапраўды паўстае пытанне: што гэтая маці рабіла тыя «доўгія» тры гады?!

Вераніка КАНЮТА.